

17090

POLITICA EXTERNĂ

A LUI

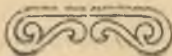
MIRCEA CEL BĂTRÂN

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VICTOR MOTOGNA

directorul liceului „Andrei Mureșanu“ din Dej

Tiparul Tipografiei Augustin S. Deacu, Gherla 1924

POLITICA EXTERNĂ

A LUI

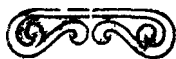
MIRCEA CEL BĂTRÂN

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VICTOR MOTOGNA

directorul liceului „Andrei Mureșanu“ din Dej

I. Inceputul domniei lui Mircea (1387—1394)

Radu Vodă-Negru, al 4-lea Voevod al Țării Românești, a murit în 1385¹⁾, lăsând după sine doi fii: pe Dan și Mircea. Tronul a fost moștenit de Dan, a cărui scurtă domnie este puțin cunoscută. Dela el a rămas o inscripție pe un clopot dela Mănăstirea Cotmeana având data de 6893, indiction 8 și un document din 3 Octomvrie 1385. La 27 Iunie 1387 era mort, căci un hrizov al lui Mircea cel Bătrân vorbește la această dată despre: „sântrăposatul frațele domniei mele Ioan Dan-Voevod.“²⁾

Din timpul stăpânirii lui Dan avem amintirea unui singur eveniment mai de seamă: o năvălire în Ungaria. Pe timpul lui Radu Negru, Banatul Severinului și ducatul Făgărașului, feudele ungurești ale lui Vlaicu-Vodă, nu mai erau unite cu Țara Românească și ele n'au fost posedate la început nici de Dan.

Tulburările iscate în Ungaria după moartea lui Ludovic cel Mare însă au dat prilej prielnic pentru de-a recăștiga posesiunile de peste munți. În Februarie 1386, Elisabeta, văduva lui Ludovic și fiica-sa Maria au pus la cale uciderea lui Carol-cel-Mic, care luase domnia cu învoirea mai marilor Țării Ungurești. La vestea acestui omor partizanii victimei, recrutați mai cu seamă dintre locuitorii părților sudice ale Ungariei, au pornit o crâncenă revoltă, care s'a întins în curând și în Banatul Severinului. Atunci Dan, voevodul Țării Românești, încurajat de aceste împrejurări favorabile și chemat poate și de răsculații, cari căutau aliați printre vecini, năvăli cu o oaste puternică în Ungaria și ajunse până în apropierea castrului Mehadia³⁾. Atunci cuceri el — probabil — Banatul Severinului.

După ce Dan își pierdu, între împrejurări necunoscute, domnia și viața, fratele și urmașul său Mircea continuă să

se amestece în luptele interne din Ungaria. Un document din 25 Iulie 1387, în legătură cu luptele din Ungaria sudică vorbește și despre amestecul marelui ginți valahice⁴⁾. Ca rezultat al acestor intervenții Mircea a pus mâna pe Făgăraș și Amlaș. În acest an el poartă, în hrizovul pentru mănăstirea Cozia, titlul următor:

„Eu cel întru Christos Dumnezeu binecredinciosul, și bine cinstitorul, și de Christos iubitorul, și singur stăpânitorul Ion Mircea, mare Voevod și Domn, cu mila lui Dumnezeu stăpânind și domnind toată țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți încă și spre părțile tătărăști, și Amlașului și Făgărașului herțeg, și banatului dela Severin domn și de amândouă părțile de peste toată Dunărea până la marea cea mare și cetății Dârstorului stăpânitor⁵⁾).

Ținuturile dincolo de Dunăre le cuceriseră Românii, sub Dan ori Mircea, dela țarul bulgar Șişman. Prin ocuparea feudelor de peste munți Mircea a ajuns chiar la începutul domniei în dușmănie cu Sigismund, a cărui suzeranitate n'a voit să o recunoască, mai ales că domnia aceluia pe tronul Ungariei nu părea încă asigurată. El izbutise, ce e drept, să se încoroneze de rege, încă în 17 Martie 1387, și să-și scape soția din ghiarele răsculaților (pe Elisabeta o uciseră), dar focul războiului civil a primit noi puteri, când în fruntea dușmanilor lui Sigismund s'a pus Tvrtco, puternicul rege al Bosniei.

Acesta urmărea țința să cucerească Croația cu țărmul dalmatin și, unindu-le cu Bosnia, să întemeieze un mare imperiu sud-slavic. Și Lazar, cneazul Sârbiei, încă avea planul să rupă legăturile de vazalitate cu Ungaria, sfâșiată de lupte interne, din care credea că va putea și el lua vre-o bucată. Izvoarele nu ne spun, dar avem toate motivele să credem, că Mircea a avut înțelegere cu cei doi dușmani ai lui Sigismund, având aceleași interese.

Primejdia turcească însă, care devenea din zi în zi tot mai amenințătoare, a dat altă întorsătură lucrurilor.

Pe când Tvrtco căuta să profite de încercăturile regelui maghiar spre a-și mări țara, Murad, sultanul tur-

cesc, urmărea metodic și cu îndărătnicie supunerea țărilor creștine din Peninsula Balcanică. În 1387 un detașament turcesc străbătu până în părțile Nișului, dar Lazar, domnul Sârbiei, îl înfrânse la Plocnik. Murad hotărî să se răsbune, punând capăt neatârării Serbiei.

Tvrto nu socotea primejdia turcească atât de mare, încât să fie nevoit a-și îndrepta toate forțele împotriva semilunei. Se mulțumi deci, în ora primejdiei, să trimită în oastea lui Lazar un contingent, iar el continuă sforțările începute, ca să cucerească Croația și Dalmația. Și mai puțin se putea aștepta ajutor dela ceilalți stăpânitori din sudul Dunării⁶). Cu toate acestea, după izvoarele contimporane, Lazar izbuti să adune o oaste mai mare decât Necredincioșii.

La lupta dela Cosova au luat parte și Români⁷). Ziua de 15 Iunie 1389 a fost fatală pentru Creștini. Sultanul Murad și-a pierdut viața, ca și nenorocitul său protivnic, Cneazul Lazar, dar Baiazid Fulgerul a smuls biruința, care îi asigura stăpânirea peste cea mai mare parte a Peninsulei Balcanice.

Se pare că Mircea a păstrat Silistra cu posesiunile din dreapta Dunării și după această catastrofă⁸).

Prin 1391 ori 1392 însă le perdu din nou. Serbia deveni vazală Turcilor, plătind tribut anual și trimițând în armata Sultanului trupe auxiliare. Subt aceleași condiții s'au fost supus Bulgaria și Ivanko, fiul lui Dobrotici.

Astfel puterea turcească se apropia tot mai amenințătoare de hotarul Țării Românești. După înfrângerea din 15 Iunie 1389, Mircea a înțeles de sigur că Sultanul va căuta, mai curând ori mai târziu, să se răsbune asupra lui, a trebuit deci să-și îndrepte privirile spre vecini, ca să-și afle aliați pentru ceasul primejdiei.

Vecinul cel mai puternic, mai în situație de-a-i da ajutor grabnic în potriva Turcilor, a căror înaintare spre miază noapte însemna un mare pericol și pentru țara lui, era Sigismund, craiul Ungariei. Dar în această țară situația era încă tot nelămurită. Tvrto continua cuceririle pe contul regatului

ungar, luând, în 1389, titlul de rege al Croației și Dalmației, Se ridicase un nou pretendent la tronul ungar: Ladislau fiul lui Carol cel ucis la 1386. De-aici nu se prea aștepta curând un sprijin hotărîtor pentru cauza creștină.

Dar se pare că chiar dacă s'ar fi consolidat situația lui Sigismund, Mircea ar fi câștigat un inamic în loc de aliat, gata să-i răpească posesiunile din Ardeal și să-l silească la recunoașterea suzeranității, între condițiuni umilitoare.

Aceste motive invederează, pentru ce Mircea a căutat aliat la celalalt vecin puternic, deși ceva mai depărtat: la Poloni, al căror rege de-alt-cum era dușman neîmpăcat al craiului unguresc. Polonia însă prezintă, în toate privințele o mai bună garanță de ajutorare împotriva semilunii.

Hedviga, a doua fiică a lui Ludovic-cel-Mare, după ezitare îndelungată, primi, în primăvara anului 1386, să fie soția lui Vladislav de Jagello, care pentru o logodnică frumoasă, moștenitoarea unui tron strălucit, părăsi Zeii păgâni ai Lituaniei și intră în sânul bisericii romano-catolice.

Polonia, astfel întărită, ocupă Galiția și Lodomeria. Cei doi cumuțați: Sigismund și Vladislav, deveniră dușmani înverșunați.

Dușmănia față de regele Ungariei în mod firesc a apropiat pe Mircea de regele Poloniei. 9)

Dar cercetând mai de-aproape tratatele de alianță încheiate cu Polonia, am ajuns la convingerea că interesele părților contractante numai cu greu au putut fi aduse în armonie.

Ținta principală a lui Mircea, după cât se pare, a fost să afie în noul său aliat un razim împotriva Turcilor, cari se pregăteau să treacă Dunărea, după ce-și vor fi consolidat stăpânirea în sudul fluviului până când Vladislav, pentru care pericolul turcesc nu era iminent, se gândea numai la combaterea urgisitului său cumnat.

Primul tratat cu regele Poloniei s'a încheiat la 10 Decembrie 1389, în numele lui Mircea, de cătră Manea și

Roman Herescul, fiind reprezentat și Petru, domnul Moldovei, prin Drăgoiu, „marschalculus“.

Aliații se obligă să se ajute *din toate puterile* împotriva regelui Ungariei, iar în contra altor inamici să se sprijinească împrumutat, așa, cum se cuvine între prietenii¹⁰). Intențiunile lui Mircea ies mai bine la iveală în convenția întregitoare, încheiată la 17 Martie 1390, unde se stipulează că Vladislav nu poate începe războiul împotriva lui Sigismund, decât numai cu învoirea consiliului țării sale și după ce va face cunoscută și lui Mircea pricina conflictului¹¹).

Din acestea apare, că Domnul Țării Românești spera astfel să-și asigure prietenia Poloniei în cazul unui atac turcesc, fără ca în schimb să fie obligat a sprijini pe Vladislav împotriva lui Sigismund, chiar și atunci, când cel dintâiu ar fi porait războiul fără motiv drept. Înțeleptul voevod prevedea — ceea ce de altcum se spune și în textul convenției — o apropiere între cei doi contrari, impusă de primejdia comună, ba poate chiar urmărirea planul de-a-i împăca pe cei doi cumnați rivali, în vederea pericolului ce amenința întreagă Creștinătatea.

Intr'aceia luptele interne din Ungaria nu încetară nici după moartea lui Tvrtco, regele Bosniei. Turcii încep a face incursiuni tot mai dese și pe teritoriul ungar, pustiind cu fer și foc Banatul de Maciva, ținutul timișan, al Sirmielui și Carașului.

Sigismund, cu toate greutățile ce-l încunjurau, a căutat să pună stavilă înaintării turcești, într'ucât i-au îngăduit puterile legate, în mare parte, de răscoala partizanilor lui Ladislav Neapolitanul.

La sfârșitul lui Maiu 1392 el porni cu o armată considerabilă, în care se aflau și ajutoare dela rudeniile sale din Moravia, și trecu Dunărea la Keve, fără ca să-l poată împiedeca Baiazid, care luase poziție aproape de Semendria. Turcii socotind că armata regală e mai numeroasă, de cât era în realitate, se retraseră: Sigismund înaintă până în părțile Golumbaciului, unde a rămas până la sfâr-

șitul lui Iulie. Dar când el se întoarse în Ungaria, Turcii restabiliră starea lucrurilor de mai înainte și-și continuară, pe teritoriul Ungariei, obișnuitele lor expediții de jaf.

În anul următor, 1393, Necredincioșii au pus capăt și neatârării Bulgariei. Țarul Șișman fu detronat și aruncat în închisoare, iar țara lui prefăcută în provincie turcească. Hotarul nordic al imperiului turcesc din Europa era acum Dunărea.

Trecerea fluviului de hotar era numai chestie de timp nu tocmai depărtat; Baiazid putea să-și răsbune, pentru Cosova asupra lui Mircea și să-și întindă stăpânirea și în nordul Dunării. Dacă cădea Țara Românească, primejdia turcească ajungea la hotarele Ungariei și dinspre Ardeal. Astfel desfășurarea evenimentelor impunea, fără întârziere, o apropiere și colaborare între Unguri și Români.

Se pare că în sfârșit văzu limpede situația și Sigismund căci începu, cu o energie necunoscută în acțiunile acestui om ușuratec, să urmărească suprimarea revoltei contrarilor săi, care se concentrase pe teritoriul muntos al Bosniei, ceia ce și izbuti până în primăvara anului 1394. După ce Necredincioșii cuceriră Bulgaria, solii lui Sigismund se prezintă la curtea lui Baiazid, pe care îl provocară în numele Domnului lor, să înceteze cu atacurile împotriva statelor creștine. Sultanul însă le arată cu îngâmfare armele acățate în perete, drept justificare a cuceririlor sale. La întoarcere solii aduseră știrea că Baiazid se pregătește să vină cu o mare oștire, ca să supună Țara Românească¹²).

Sigismund, primind vestea, în săptămâna Paștelui anul 1394, chemă în grabă staturile țării la dietă, ordonă insurecțiunea nobilimii și aruncă dare extraordinară asupra iobăgimei. A și trimis o armată în spre părțile sudice, care însă, văzând că e prematură știrea despre apropierea Turcilor, s'a întors îndărăpt la sfârșitul lui Mai.

Avem indicii că în primăvara anului 1394 s'au înce-

put pertractări între Mircea și Sigismund, de sigur cu scopul de a încheia alianță împotriva Necredincioșilor.

În 26 Maiu 1394, regele trimite la Mircea pe Grigore Beth'len, care avea să primească instrucții mai amănunțite dela Frank Szécsenyi, voevodul Ardealului¹³).

Și cu toate acestea în toamna anului 1394, când Baiazid se năpusti asupra Țării Românești cu o oaste uriașă, ajutoare ungurești nu trecură Carpații, deși era știut, că în smârcurile șesului muntean se hotărește soarta Ungariei, pentru un viitor nu tocmai așa depărtat.

Cauza trebuie căutată, poate, în pretențiile exagerate ale lui Sigismund, care nu putea să uite că Mircea are legături de prietenie cu rivalul său din Polonia.

II. Luptele cu Turcii (1394—1402)

În toamna anului 1394 Baiazid veni împotriva Țării Românești, ca să pedepsească pe Mircea pentru Cosova și pentru cucerirea cetăților din dreapta Dunării.

Izvoarele cari ne vorbesc despre evenimentele ce urmează sunt puține, contradictorii ori, în cazul cel mai bun, cu o cronologie foarte vagă. 14)

După părerea noastră, expediția munteană dela 1394 a lui Baiazid s'a produs între următoarele împrejurări.

Turcii au trecut Dunărea în toamna anului 1394 prin părțile Vidinului și au înaintat în direcția Craiovei. Mircea le-a ieșit în cale spre sud de acest oraș la localitatea Rovine, unde, în 10 Octomvrie 1394, se dă o crâncenă bătălie, în care au căzut Constantin și Marcu Cralievici 15). Pierderile au fost considerabile din ambele părți, la toată întâmplarea foarte mari la Turci.

Mircea cu oastea lui atât de inferioară ca număr și slăbită de pierderile dela Rovine, se retrase spre munții Argeșului, în direcția vechei capitale a țării. În apropierea acesteia se întâmplă o nouă ciocnire. Românii atunci căutără scut în codrii seculari ai munților, iar Turcii și-au făcut calea întoarsă, mai ales că se apropia timpul frigos al iernei timpurii în aceste părți. După ce pustiiră țara în lung și în lat, se mulțumiră să lase o garnizoană în cetatea Nicopolea mică, care avea să servească ca bază de operație pentru o viitoare expediție 16).

Mircea și-a ținut tronul și după furtuna din în 1394, pierzând însă cetatea Nicopolei.

Părerea aceasta despre rezultatul expediției lui Baiazid în Muntenia e adevărată și de un document dat la 1404 din partea lui Sigismund, prin care se înșiră meritele banului, Ioan Maroth. Acolo se spune:

„Apoi atunci când Baiazid, afurisitul dușman și prigonitor al Crucii lui Hristos, ba al întregii ortodoxii, stăpânitorul Turcilor, rivalul cel mai de căpetenie al Maiestății noastre, însoțit de o oaste puternică, compusă din Turci și din alte neamuri barbare, a năvălit dușmănește în Țara noastră Românească și după ce a jăluit și devastat cea mai mare parte a aceleia, a ocupat cu forța castrul nostru. Nicopolea mică dela omul nostru, voevodul Mircea și a lăsat acolo oștire, ca să-l țină pentru sine“17).

Constantin Filozoful încă spune că Baiazid a trecut Dunărea și s'a bătut grozav cu Mircea; în această bătălie au căzut Marcu și Constantin. Baiazid, întorcându-se în patria lui, făcu pace cu Românii18).

Mircea deci nu și-a pierdut domnia; trebui însă să cedeze Turcilor Nicopolea mică și, probabil, se obligă la plățirea unui tribut anual.

Căci dacă el ar fi fost înlocuit cu Vlad și ar fi fugit în Ardeal încă în 1394, atunci cum s'ar putea explica că el nu izbutește să încheie alianță cu Sigismund până în Mart 1395? S'ar putea apoi închipui că Sigismund să fi socotit mai importantă aducerea lui Ștefan, domnul Moldovei, sub ascultarea sa, decât depărtarea imediată a Turcilor dela hotarele Ardealului?

În Ianuarie 1395 regele Sigismund năvăli cu o oștire în Moldova și, învingând pe Ștefan Mușatin, îl sili să-i recunoască suzeranitatea. La 2 Februarie îl aflăm lângă cetatea Neamțului, la întorcerea spre Ungaria19). În 14 Februarie era la Brașov, unde se odihnea după ostenelele expediției. Aici veni apoi Mircea spre a încheia tratatul de alianță din 5 Martie 1395.

Cum văzurăm este vorba de o alianță ofensivă și defensivă împotriva Turcilor, în care Voievodul Munteniei e privit egal cu Craiul.

La câteva zile după încheierea alianței, oștile ungaro-române au plecat, ca să recucerească Nicopolea mică, alungând pe Turci de pe țărmul stâng al râului de hotar. Aliații aveau planul mai depărtat de-a trece și peste Du-

năre, luând ofensiva împotriva Necredincioșilor. Amănuntele acestei expediții încă sunt prezintate de istorici în chipurile cele mai felurite²⁰).

(Adevărul istoric aici îl putem cuprinde în următoarele :

Regele Sigismund, credincios angajamentului luat față de Mircea, trimite înainte o armată sub conducerea lui Ștefan Losonczy și Francisc Bebek. În 6 Aprilie vedem pe Sigismund dând poruncă lui Grigore Bethlen să se alăture la această oștire, care pleacă în Țara Românească contra Turcilor²¹).

Armata, trimisă înainte, trecu munții și pregăti calea regelui, înaintând până sub zidurile Nicopolei mici, pe care o luă sub asediu, dar după cât se pare fără rezultat. Atunci Sigismund, care petrecea în Buda, lângă soția-i bolnavă, se văzu silit să plece în persoană cu trupe ajutoare.

În 21 Iunie îl aflăm lângă Brașov „in descensu campestri nostri exercitus prope Brasso“²²). În 6 Iulie regele ajunsese la Câmpulung, de unde datează o diplomă „campestri nostro in descensu prope villam Hozymezeu vocatam“²³).

Ajungând sub zidurile Nicopolei, luă cetatea sub asediu. Aici primi știrea că soția sa a murit în urma unui accident. Regele însă nu mai putea părăsi oștirea, ca să meargă la înmormântare. Trimise deci pe Ioan Kanizsai, arhiepiscopul, ca să îngrijească de onorurile cele din urmă ale soției sale și să aperse interesele craiului, dacă s'ar fi ivit complicațiuni după moartea adevăratei moștenitoare a lui Ludovic-cel-Mare.

Intr'un act dela 1408 regele însuși narează peripețiile acestei expediții astfel :

„...Plecând în sfârșit cu oastea compusă din Credincioșii noștri spre părțile transalpine, după ce am străbătut cea mai mare parte a acestor ținuturi, am asediat cu putere cetatea Nicopolea mică, unde se afla o mare mulțime de Turci. După ce am cucerit cetatea amintită, nu fără

ajutorul fiilor răposatului palatin Nicolae, lăsându-o în mâinile credincioșilor noștri și așezând pe voevodul nostru transalpin Mircea, asuprit de Turci, în moșia sa („suo dominio restituto“), în numele credincioșilor noștri, am plecat îndărăpt, spre regatul nostru unguresc, cu izbândă nerocoasă. Atunci în munții „Pazata“ oștirea noastră a fost încunjurată de o mulțime de Români, închiși și întăriți cu puternice fortificații, trimiși fiind acolo, cu săgeți învenitate și ucigătoare, cu violențe împotriva noastră și a lor noștri, de către Mircea voevod, întors iarăși la calea vechei necredințe și nerecunoștințe. Atunci amintitul palatin Nicolae a făcut pentru noi scut din pieptul său și al lor săi, răspingând bărbătește atacurile Românilor, cu pierderea și sângerarea multor bravi de ai săi, ne-a deschis drum de ieșire la larg²⁴).

Jirecek și toți istoricii, cari l-au urmat, atribue acest atac lui Vlad, pornind din ipotesa că Mircea fu înlocuit la domnie după lupta dela Rovine.

Noi am arătat că Mircea nu fuse alungat în 1394 și în Iulie 1395 era încă în scaunul domniei. Documentul reprodus vine în sprijinul acestei păreri.

Nimic nu ne îndreptățește să presupunem că cancelarul regesc ar fi schimbat rolurile din greșală ori intenționat. Despre greșală nu poate fi vorba, căci documentul vorbește limpede de recăderea lui Mircea în calea vechei infidelități („pristine infidelitatis ingratitude viam relapsum“).

Iar ca într'un act de veșnică donațiune, prin care se răsplătesc meritele unui înalt dignitar al țării, să se comită o astfel de uenaturare și falsificare a faptelor, ar trebui să fie motive foarte grave la mijloc²⁵).

Ce-a putut atunci să întoarcă pe Mircea la vechia-i necredință și să-l facă a ataca pe aliatul, care-i venise în ajutor ?

Actul citat ne dă răspuns și la această întrebare. Sigismund însuși spune că, cucerind Nicopolea mică a lăsat în cetate o garnizoană maghiară, având, de sigur, intenția s'o

păstreze pentru sine („Castro... în nostrorum fidelium manibus derelicto“).

Dacă concluziile noastre de până aci sunt corecte, sântem datori să dăm răspuns la următoarea întrebare :

Când a fost înlocuit Mircea cu Vlad, dacă aceasta n'a avut loc înainte de sfârșitul lui Iulie 1395 ?

Cronica bulgărească vorbește despre o luptă cu Turcii între anii 1389 și 1395, „unde mulți Turci au pierit, așa de se sperie însuși Baiazid și fugi...“ adaugă apoi: „dec puse pe unul din familia domnitoare să domnească în țară iar Mircea fugi în părțile ungurești“²⁶).

Când avu loc această întâmplare?

Thuroczy scrie: „In vremea aceea erau în aceasta țară 2 principii, unul Dan și celalalt Mircea, amândoi născuți din aceiași părinți; ei, uitând origina lor, se munceau să aibă fiecare în parte domnia. Și când Dan simți că partidul său a slăbit, ceru ajutorul Turcilor și întărit cu acest ajutor, sili partidul advers să fugă. Însă Mircea, când simți că puterile sale sunt prea slabe, ca să se apere împotriva dușmanului străin, ceru ajutorul regelui Sigismund. Într'ajutorul lui Mircea stătu Stefan de Losoncz, Banul trimis de rege cu multe trupe de soldați. Dar când el într'o luptă sângeroasă se simți inferior inamicului, după un mare măcel de o parte și de alta, puse capăt, prin pierderea capului său, și vieței și războiului. Căci după moartea acestui comandant, armatele sale luară fuga și deteră dușmanului o mare pradă de lucruri și oameni“.

Narațiunea aceasta e confusă, căci cronicarul contaminează — așa zicând — două întâmplări analoage: lupta dintre Mircea și Vlad și cea diutre Mihail, fiul lui Mircea și Dan. Cuprinde însă și un sâmbure de adevăr istoric. Mircea și-a pierdut tro ul după o luptă cu Turcii, în care a căzut Ștefan Losonczy.

Că această luptă a avut loc, ni dovedește o scrisoare a regelui Sigismund, datată în 13 Martie 1399, în care se apune că Ștefan Losonczy a fost însărcinat cu apărarea

hotarului muntean, dar în lipsă de sprijin îndestulitor, a căzut în luptă și odată cu el a fost pierdută pentru Ungaria: Țara Românească împreună cu întreg ținutul Dunării de jos²⁷).

Muntenia a fost pierdută pentru Ungaria în momentul, când a intrat în sfera de influență a Turcilor prin alungarea lui Mircea și ridicarea la tron a lui Vlad. Suntem în situația de-a putea stabili, în care parte a anului 1395 se întâmplă acest eveniment. La sfârșitul lui Iulie Sigismund, după cucerirea Nicopolei, s'a întors triumfător în Ungaria. La 16 Septembrie soția lui Ștefan Losonczy e pomenită ca văduvă²⁸).

Așadară în August ori întâia jumătate a lui Septembrie 1395 fu alungat Mircea și înlocuit cu Vlad, drept pedeapsă, fiindcă a cutezat să facă cauză comună cu creștinii. Așa credem că se poate dai zvoarelor interpretarea cea mai firească, aducând în conglăsuire știrile atât de felurite și în aparență contradictorii.

Lupta dela Nicopole (1396).

Succesul din urmă al armelor lui Baiazid a determinat pe Sigismund să grăbească realizarea gândului său favorit: de-a uni puterile apusene la o acțiune comună, spre a zdrobi puterea tot mai primejdioasă a semilunei. Ideia cruciatei împotriva Necredincioșilor a fost îmbrățișată cu căldură mai întâiu de papa Bonifaciu IX, care a trimis pe călugărul Ioan Gubbio în provinciile austriace ale lui Albert și în Venetia, ca să adune bani și să câștige soldați pentru cauza creștină. Planul lui Sigismund a produs, mai ales în Franța, o mare însuflețire, care amintea timpurile celor dintâiu cruciate; au mai promis ajutoare domnitorul Bohemiei și al Moraviei ect. În primăvara anului 1396 mândra oaste de cavaleri francezi a și plecat spre Ungaria. Vestile acestor mari pregătiri în apus, ajungând la urechile lui Vlad, noul Domn al Țării Românești, l-au pus de sigur pe gânduri. Dacă armele creștine vor ieși învingătoare, atunci el va pierde tronul câștigat de curând cu ajutorul păgânilor. Dacă nu e greșită datarea celui dintâiu document, care pomenește pe Vlad, atunci am avea un indiciu că el a căutat o apropiere de Sigismund prin Mart 1396. dar, după cât se vede, fără rezultat²⁹).

Pentru Vlad nu rămânea altceva, decât să facă altă încercare, care putea să-i aducă un sprijin în situația grea, ce i-se pregătea: să se închine dușmanului lui Sigismund, lui Vladislav, regele Poloniei, cu care Mircea va fi trebuit să rupă relațiile de prietenie în momentul, când a încheiat alianța cu regele Ungariei.

Astfel luă ființă acel act omagial, plin de lingușire, pe care uzurpatorul Vlad l-a prestat la 8 Maiu 1396, lui Vladislav și care are următorul cuprins³⁰:

„In numele Domnului amin. Vlad, voevodul Basarabiei și Comitele Severinului ș. c. l. înștiințăm pe toți, cari vor auzi acestea și li-se cuvine, că luând în minte mulțumitoare cu inimă neuitătoare darurile cele multe și mergearea noastră înainte, care ni le-au arătat nouă și Domnilor noastre, prea serenații principi și domnii noștri, domnii Vladislav, craiul Poloniei, archiprincelele Litvaniei și moșteanul Rusiei ș. c. și muierea lui Edviga, crăiasa Poloniei și moșteana crăimilor Ungariei, fata care trăește a lui Ludovic, răposatului craiului Ungariei, și mai ales cum ni-au dăruit nouă aceiași domni, éraiul și crăiasa, mai *dăunăzi* voevodatul Basarabiei și domniile pe cari le avem în crăimea Ungariei și prin cărțile sale ni le-au dat și întărit de-a pururea; judecăm a fi cu vrednicie și cu dreptate, ca cu atât mai întinsă statornicie să fim ascultători de dânșii, cu cât mai mult ne aflăm mângăiați, prin înălțarea noastră cea de dânșii făcută la vârful domniei, și pentru că am găsit, că crăimea Ungariei de mult a venit la numita doamnă Edviga, crăiasa Poloniei, ca la o singură moșteană a crăimii ungurești, ce trăește acuma, și drept aceia și la numitul domn Vladislav, craiul Poloniei soțul ei cel de căsătorie, cu credință de moștenire, pre cum am înțeles că se cuprinde în cărțile, cari s'au făcut despre aceasta prin însuși craiul Ludovic și prin locuitorii crăimilor cei Ungurești și cei Polonești; așa și noi cu domniile noastre ne legăm a rămânea supuși numiților Domnilor Vladislav, craiului Poloniei și crăiesei Edvigei, și crăimilor a Poloniei și Ungariei.

Pentru aceia din adevărată ființă, cu bună credință fără de înșelăciune, prin rândul acestora de aici înainte ne facem, supunem și mărturisim, că vom fi pururea credincioși domnilor Vladislav, craiului și Edvigei crăiesei, pruncilor și moștenitorilor lor, craiilor și crăieselor Poloniei și Ungariei, și crăimilor acestora, cu toate domniile și supușii noștri; făgăduind și aceasta cu aceiași bună credință, că domnilor craiului Vladislav și crăiesei Edvigei pruncilor și moștenitorilor lor celor mai sus ziși, noi, domniile și

Șupușii cei sus ziși, pururea li vom fi ascultători și vom sta lângă dânșii cu sfatul, ajutorul și bunăvoința împotriva inamicilor lor și de vom auzi ceva de rău, noi cu toată puterea noastră vom pune împedecare. Protivnicilor lor nu vom prinde parte; în contra crăimilor și țerilor lor nu ne vom ridica, nici le vom cuprinde; și toate pricinile și împotrivirile ce s'au făcut sau se vor face asupra lor prin ori cari inamici, cu cuvântul sau cu fapta, le vom împedeca și vâlva și cinstea lor o vom înălța cu toată puterea noastră. Prin mărturirea cărților acestora, cari le-am întărit cu pecetea noastră. Dat în orașul Argeș, în serbătoarea preasfintei, nedespărțitei Treimi, din anul Domaului 1396 !

Dar Vlad s'a înșelat, când și-a pus nădejtile în ajutorul Poloniei, căci Vladislav, în ceasul primejdiei, n'a făcut nici un pas în interesul lui.

Străluciții reprezentanți ai aristocrației franceze ajunseră la Buda. Capitala Ungariei nu văzuse, din vremea lui Ludovic-cel-Mare, o adunare atât de impunătoare. Regele Sigismund, cuprins de entuziasm, a exclamat: „De-ar fi să cadă pe noi bolta cerească, am susține-o pe lănci“³¹).

La 13 August 1396 vedem pe rege la Orșoova; iar peste câteva zile oastea creștină trecea Dunărea între Turnu Severin și Vidin, ajungând pe teritor sârbesc. De-aici înaintă pe țărmul drept în direcția Nicopolei. Pe Dunăre circula o flotă de 70 galere, sub conducerea lui Jean de Vienne. Strașimir, care stăpânea atunci în Vidin ca locțitor al Sultanului, predete cetatea, depunând jurământul de fidelitate în mâinile lui Sigismund. De-acolo trecură în Bulgaria propriu zisă și luară sub asediu cetatea Rachova, care, după rezistență de 5 zile, capitulă asemenea³²).

În 12 Septemvrie 1396 aliații erau în fața Nicopolei, unde se împreună cu trupele lui Stibor și Mircea, cari veneau din Țara Românească.

Anume, atunci, când regele Sigismund se îndrepta spre Dunăre, Stibor, voevodul Ardealului, primise porunca să treacă Carpații în Țara Românească, ca să zădărnicească un eventual atac, pornit din flancul stâng, de către Turci

cu ajutorul voevodului Vlad. Cu Stibor era, de sigur, și Mircea cu credincioșii săi.

Documentul, care a păstrat amintirea acestui episod, spune³³):

„Cand Știbor trecu din Ardeal în Țara Românească, Vlad, voevodul intrus de Turci, i-a ieșit în cale cu oaste puternică, compusă din Români și Turci. Se începu o luptă sângeroasă, cu pierderi grele din ambele părți. La urmă Vlad, fiind rănit, fu înfrânt și pus pe fugă“.

Știbor nu l-a urmărit, ci a grăbit să treacă Dunărea, spre a se uni cu aliații, pe cari îi aștepta la Nicopole o mare catastrofă. Cetatea Nicopolea era bine întărită și astfel putu rezista cu succes tuturor opintirilor făcute de creștini, timp de 2 săptămâni, dând astfel răgaz lui Baiazid să se întoarcă din Azia și să sosească la timp în ajutorul al lor săi. În 27 Septembrie veni vestea că Baiazid e la Trnovo, iar în ziua următoare se dădu lupta decizivă. Scriitorul Hans Schiltberger, care a luat parte la expediție, ne spune că Mircea a făcut propunerea să înceapă el lupta cu Românii, ca unul care cunoaștea felul de luptă al Necredincioșilor; de această părere era și Sigismund cu generalii unguri³⁴). Dar cavalerii francezi nu voiră să lase altora cinstea de-a întreprinde primul atac.

Imbrăcați în aur și mătasă ei porniră năvala cu curaj admirabil împotriva taberei turcești. Spahii simulară spaimă și se retraseră în grabă la cele două flancuri ale armatei otomane. Atunci cavalerii, siguri de învingere, înaintară orbește. În acest moment pășiră în acțiune pedestrașii dela centru; în aceeași vreme spahii se întoarseră făcând o mișcare de învâluire din dreapta și stânga și încunjurară complect pe cavaleri, depășindu-i de către celelalte trupe creștine. Fură uciși ori prinși, cu foarte puține excepții. Zadarnic mai încercă Sigismund să schimbe sorții luptei; bătălia era pierdută și el trebuia acum să-și mântuie viața. Cu ajutorul unor credincioși scăpă, suindu-se pe o corăbioară dintre cele ce circulau pe Dunăre și se îndreptă în fugă spre Marea-Neagră. La gurile fluviului,

văzându-se scăpat din gura primejdiei, dădu poruncă lui Știbor, să meargă cu câțiva credincioși pe calea cea mai scurtă, prin Țara Românească, spre părțile ardelenesti. Ajungând în Ungaria, el avea misiunea de-a contrabalansa mișcările ce-ar fi putut să se ivească împotriva regelui la vestea catastrofei.

Actul citat (Nota 33) ne spune că Știbor și soții săi au întâmpinat la întoarcere multe neajunsuri din partea Românilor, ceea ce arată că Vlad reluase domnia, îndată după plecarea lui Știbor și Mircea, spre Nicopole.

Știbor ajungând în Transilvania, liniști spiritele și astfel asigură provincia pentru stăpânul său. Apoi acest bărbat de energie rară adună o oștire considerabilă și plecă să pedepsească pe Vlad. Înaintă victorios până sub zidurile cetății Dâmbovița (castrum Dombovicha) unde căută scăpare voevodul bătut. După cât se pare cetatea nu putu fi luată cu forța. Foamea sili pe Vlad să se predea, împreună cu întreagă familia.

Fu dus înaintea regelui, care îl iertă pentru toate neajunsurile, câte i-a făcut³⁵).

Aceasta a avut loc cam prin Ianuarie ori Februarie 1397, căci numai atunci ajunse Sigismund acasă din lunga-i pribegie³⁶).

Sultanul Baiazid n'a uitat că Mircea, vechiul său dușman, a luat parte la lupta dela Nicopole și, cu sprijinul Ungurilor, a înlăturat pe vazalul turcesc Vlad dela domnia Țării Românești.

Dar și de altcum Dunărea nu putea fi socotită drept hotar sigur la nordul imperiului otoman, câtă vreme pe malul stâng stăpânea acest inamic netimpăcat al Turcilor. Baiazid se hotărî deci la o nouă expediție de răsbunare împotriva țării Românești. Ea avu loc în anul 1397,³⁷ și, după istoricul bizantin Chalkondyles, s'a desfășurat în chipul următor³⁸).

„In contra acestui Mircea dar, care luase parte, mai înainte, la războiu în contra barbarilor (Turcilor), mergând împreună cu Sigismund, împăratul roman, Baiazid, fiul lui

Murad, acuzându-l de aceasta, a făcut o expediție și trecând Dunărea înainta tot mereu supunând țara. Mircea însă, după ce a adunat o armată din țară, nu se hotărî să iasă în față și să lupte, dar având grijă de femei și de copii, i-a așezat în munții Brașovului. După aceea urmări și el armata lui Baiazid prin pădurile țării, care sunt numeroase și de peste tot înconjoară țara, așa, că nu este accesibilă vrășmașilor și e anevoie de cuprins. Și urmărind armata făcea fapte însemnate, luptându-se chiar dacă vreun detașament al inamicului, rupându-se de grosul armatei mergea în vreo parte a țării după hrană ori după prindere de vite; și astfel cu foarte mare curaj urmări armata și urmărind-o se lupta cu ea glorios. Se zice chiar, că pe cînd armata înainta, el o strămtona foarte rău și o primejduia și nu i dădea răgaz distrugându-o. Atunci un curtean Brenezes emițînd părerea, ca să tîbărască Baiazid armata sa și să găsească scăpare de aci înainte avea mare trecere pe lângă împărat și slugind ca comandant subț împărat a ajuns la mare putere. Iar atunci Baiazid a rămas noaptea în locul acela, oprindu-se în aceia zi; a doua zi însă a trecut armata peste Dunăre, pe unde a putut mai sigur“.

Aceasta a fost cea mai strălucită faptă de arme a lui Mircea. Folosindu-se minunat de avantajile terenului (ținutul Ialomiței) a adus pe Baiazid la o strămtonare atât de mare, încît armata lui numai cu greua scăpat de o catastrofă. Se repeta pătania lui Dareus, regele Perșilor, în războiul cu Sciții. Campania avu loc în primăvara anului 1397, căci în Maiu vedem pe Sigismund făcînd pregătiri de războiu în contra Turcilor³⁹).

Dar succesele lui Mircea îl determinară să renunțe la gîndul unui nou războiu împotriva Necredincioșilor, mai ales, că era mult stingherit de intențiile dușmănoase ale cumnatului său, regele polon. Cu acesta însă izbuti să încheie, la 14 Iulie 1397, pace pe 16 ani. Dar avea încă și alți dușmani mai primejdioși, între hotarele țării. Incă înainte de întoarcerea regelui din pribegie, partizanii lui La-

dislau Neapolitanul își ridicară din nou capul. Atât de mult uriau pe Sigismund, încât erau gata să ceară și ajutorul păgânilor și spre acest scop voiau să căsătorească pe tânărul lor pretendent cu fiica Sultanului Baiazid, punând astfel coroana de regină pe capul odraslei celui mai neîmpăcat dușman al Creștinătății⁴⁰).

După ce izbuti cu noroc să învingă toate greutățile și să liniștească spiritele din nou, își îndreptă privirile iarăși spre hotarele dela miază-zi.

După amara experiență dela Nicopole nu mai îndrăsnii să stea în fața ienicilor cu învechitele instituții militare ale țării, căci acelea trebuia să fie modificate în spiritul vremii. Chemă deci dieta țării la Timișoara, în Septembrie 1397; dovadă că pe atunci pericolul turcesc nu era iminent la Dunăre.

A trecut în liniște iarna și primăvara anului 1398. În vara acestui an vedem pe Sigismund răsboindu-se cu Hervoia, Domnul Bosniei, aliat cu Turcii.

Toamna s'a lățit în Ungaria vestea că Turcii se află pe pământul Țării Românești. Regele a și plecat în persoană cu oastea spre Dunăre; a fost un noroc că faima s'a dovedit falșă, căci nimic n'ar fi putut mântui oastea ungară de-o nouă catastrofă⁴¹).

Regele s'a întors în țară; a trimis comisari în toate comitatele, cari să supravegheze executarea noilor măsuri privitoare la apărarea țării. Rezultatul dorit a fost ajuns căci Ungaria nu peste mult dispunea de armată considerabilă și de bani.

Nu începe nici o îndoială că Mircea încă făcea toate pregătirile necesare spre a preîntîmpina o nouă invazie a Necredincioșilor. În lipsa izvoarelor interne azi nu putem stabili care era sistemul de apărare al Țării, dar nu vom fi departe de adevăr, dacă vom presupune că reformele militare ale lui Sigismund au avut ecou și în Țara Românească, căci legăturile dintre cei doi domnitori apar în această vreme foarte amicale.

În primăvara anului 1399. Mircea trimise vorbă lui

Sigismund că Baiazid stă gata la Adrianopol și în 5 zile va fi pe pământul Munteniei. Regele ordonă insurecția generală și plecă în grabă în ajutorul lui Mircea dar nu peste mult s'a întors, rechemat fiind de interese dinastice⁴²).

Năvălit-au în acest an Turcii, despre ale căror pregătiri vorbește și o scrisoare papală? Imprejurarea că Mircea datează un hrizov al său, în 1399, din Giurgiu, ne face să admitem, că nu⁴³).

Baiazid nu mai căcă pe pământul românesc. O expediție turcească mai mică avú însă loc în anul următor, după o știre descoperită de D-l Iorga⁴⁴). Știrea e următoarea: Emanoil Calageniti sosind din Enos în Creta, la 3 Martie 1401, spune domnitorului de acolo că în luna Noemvrie a anului trecut fiind prin părțile Salonicului a auzit de la niște Turci, cari se întorceau din Ungaria dintr'o expediție de pradă că 66,000 Turci cu multă pradă și numeroși robi, ajungând în Valahia, supusă Turcilor, au fost zdrobiți de Mircea, încât au rămas numai 3000.

Ce l-a împiedecat pe Baiazid să atace pe Mircea, deși s'a pregătit să o facă cum dovedesc știrile contemporane?

Era primejdia mongolică, care avea să pună capăt carierei războinicului sultan.

III. După căderea lui Baiazid (1402—1419).

Timur cu nenumăratele sale horde începu să amenințeze imperiul turcesc din Azia mică. În cursul anului 1400 cuceri Alepul, iar în 1401 puse mâna și pe Damasc. În aceiași vreme o altă oștire cuprinse cetatea Sivas, unde fiul cel mai mare al lui Baiazid, căzu în lupta de apărare. În scurtă vreme tot ținutul, până la Angora, ajunse sub stăpânirea lui Timur. Baiazid își adună toate forțele de care dispunea, și în primăvara anului 1402 plecă din Brussa, după ce lăsă forțe îndestulitoare și la Dunăre, ca să pună capăt înaintării lui Timur. La 28 Iulie 1402, pe șesul de lângă Angora, falanga ienicerilor fu zdrobită de mulțimea nenumărată a războinicilor lui Timur.

Unul dintre fiii lui Baiazid, tinărul Mustafa căzu în luptă. Soliman, Mohamed și Isa aflară scăpare în fugă. Bătrânul Baiazid, învingătorul dela Cosova și Nicopole, ajunsese în prinsoare, care se sfârși odată cu viața prinzonierului.

Soliman, trecând strâmtoarele, ocupă tronul Turciei europene, iar Isa rămase de ocamdată domn al posesiunilor aziatice.

Și pe când imperiul osmanic ajunse, sfâșiat în două, într-o situație critică, creștinii nici nu se gândeau la o acțiune împotriva Necredincioșilor, cari puteau fi cu ușurință alungați din Europa.

Această acțiune însă nu o puteau întreprinde statele balcanice cari zăceau zdrobite la pământ; dinastiile lor erau stinse, iar clasele lor conducătoare fuseseră înlocuite cu spahii turci. O putea întreprinde statele creștine din nordul Dunării și Veneția, care era direct interesată prin coloniile ei învecinate cu imperiul otoman.

Ungaria ar fi fost chemată să se pună în fruntea ligei

creștine. Soarta însă încredință destinele ei în mâinile unui om cu intenții bune, dar ușuratec și nehotărît, care nu vedea primejdia, decât în clipita, când bătea la poarta țării sale.

Vestea catastrofei lui Baiazid a ajuns la Sigismund într'o vreme, când era ocupat cu aranjarea succesiunii la tron după moartea, lui, un joc plăcut, pe care acum îl putea continua în tihnă, scăpat fiind de grija Turcilor. Din această cauză partizanii lui Ladislau Neapolitanul înscenară o nouă răscoală, pe care abia o putu potoli până în primăvara anului 1404. Se încurcă apoi în războiu pentru tronul Boemiei, iar în 1406 era să aibă conflict cu Austria.

Focul revoluției nu se stinsese încă de tot. Revoluționarii aflară adăpost în munții Bosniei, iar în Trveto II. avură un conducător dihaci. Abia în vara anului 1408 izbuti Sigismund să conducă oștire în Bosnia și să distrugă cel din urmă cuib al răsculaților.

Acum numai putu Sigismund să-și îndrepte atențiunea spre chestia turcească, dar intențiile bune ale craiului nu aflară răsunet la vecinii interesați. Polonia se lăsă și acum condusă mai mult de dușmănia față de Ungaria, decât de zelul pentru cauza creștină, iar Veneția cuta cu lingușire de negustor prietenia tuturor, creștini și turci, numai ca să-și poată păstra situația economică în Marea mediterană.

Singur numai Mircea a urmat față de Turci o politică sincer creștinească, ale cărei roade puteau să folosească nu numai țării sale.

În vremea, când Baiazid se lovea cu temutul său inamic în câmpiile dela Angora, singur Mircea dădea de lucru trupelor turcești lăsate pentru apărarea graniței la Dunăre⁴⁵). Iar când primi vestea îmbucurătoare despre înfrângerea lui Baiazid, trecu Dunărea și reocupă câteva orașe din dreapta marelui fluviu⁴⁶). Ca să poată urmări de-aproape evenimentele din Turcia, el petrecea în 16 Sept. 1403 în Giurgiu.

Fără ajutorul celorlalte state creștine — firește — el n'a

putut lua ofensiva împotriva Necredincioșilor.

Văzând anarhia în care se sbătea Ungaria pe urma războiului civil, Mircea reînoi tratatul de alianță cu Polonia, ca să păstreze prietenia acestui stat mai bine consolidat⁴⁷). Dar pentru aceia fură menținute legături cordiale și cu Sigismund, cu care îl vedem întâlnindu-se la Severin⁴⁸).

Cunoscând stările interne din țările, cari erau chemate să ia lupta cu puteri unite împotriva semilunei cu cei mai buni sorți de izbândă, vom înțelege cum a putut trece imperiul otoman prin criza începută cu căderea lui Baiazid și terminată în 1415 prin recunoașterea lui Mohamed ca singur stăpânitor, fără ca puterile creștine să se folosească de acest minunat prilej, pe care istoria nu avea să-l mai prezinte.

Mohamed, al 3-lea fiu al lui Baiazid, în 1403 bătu pe Isa și-l sili să fugă la Constantinopol. Revenind cu ajutor dela Soliman din Europa, lupta continuă între cei doi frați ani de arândul până la moartea lui Isa. Atunci Soliman, fără nici o teamă de vreun atac venit din partea Creștinilor, trecu în Asia și cuceri cea mai mare parte a moștenirii lui Baiazid. Văzându-și situația consolidată în ambele continente, tinărul sultan începu a pași provocător față de „tatăl său“, cum îl numise la început pe împăratul din Constantinopol. Suntem în anul 1408; trecură 6 ani dela lupta dela Angora. Acum cel puțin, când și Sigismund avea mâinile libere, se putea aștepta din partea Creștinilor o acțiune serioasă. De fapt vedem pe regele Ungariei trimițând pe Italianul Guilelm de Prata în Veneția, ca să-i facă propunerea să între în ligă împotriva Necredincioșilor, dând câteva corăbii mari cu cari să se transporte trupele creștine dela Chilia la Calipoli (a Licostomo, contra Calipolim) căci el, regele, are anumite intenții priveritor la acest port militar al Turcilor⁴⁹).

Dar zadarnic a repetat aceste propuneri și în anul următor, căci Veneția nu era aplicată să se abată dela politica ei tradițională de-a fățări prietenie către toată lumea spre-a ajunge la maximul profit, Astfel nu s'a ales

nîmic, nici de astădată, din planurile, în cari Mircea își avea, de sigur, locul său de frunte.

Fiii lui Baiazid își putură deci urma netulburați jocul lor răsboinic pentru împărțirea moștenirii marelui lor părinte. Mohamed recucerii toate posesiunile asiatice al Turcilor și, ca să țină în șah pe fratele său din Europa, îi trimise în coaste un rival. Era Musa, fiul lui Baiazid, prins odată cu tatăl său la Angora, care după o existență întunecoasă ajunsese la curtea fratelui său Mohamed. Trimis fiind de acesta ori din inițiativă proprie merse la emirul de Castemuni, Isfendiar, apoi din Sinope, imbarcându-se pe o corabie veni la Caffa. De-aici porni pe drumul tătăresc de negoț și ajunsese la curtea lui Mircea-cel-Bătrân, care-l primi bucuros ca pe unul, ce putea servi politica sa de-a slăbi pe Turci.

La curtea lui Mircea, Musa puse la cale răscoala împotriva fratelui său Soliman, care atunci se războia cu Mohamed în Asia mică.

Musa trecu în 1410 în Bulgaria, unde găsi soți de arme printre Bulgari și Sârbi; înaintă spre sud, învingând pe generalii lui Soliman și în sfârșit intră ca domnitor în Adrianopol.

Soliman, întorcându-se din Asia, bătău la 15 Iunie 1410, la Kosmidion, pe Musa care fugi, dar fratele său nu-l urmări Musa, își adună o nouă oștire și în 11 Iulie își încercă a doua oră norocul, aproape de Adrianopol, dar fú înfrânt din nou și trebui să fugă spre nord. Trăi câțva timp retras în Vidin și Golubaciu, ajutorat fiind de Mircea și de despotul Sârbilor.

Când în iarna următoare Soliman se întoarse în Asia, Musa trecu peste Dunărea înghețată cu ajutor dela Mircea în Bulgaria, iar dă aici înaintă spre Adrianopol, neîntâmpinând nici o rezistență. Soliman veni grabnic împotriva-i, dar curând trebui să fugă de oștirea revoltată și fu ucis, în 17 Februarie 1411. Musa ocupă tronul lui Baiazid, pe care îl ținu până în 1413.

▲ fost un timp de liniște, pe care l-a trăit mult

Incercatul domnitor al Țării Românești, în relațiuni amicale cu toți vecinii având un prieten pe tronul sultanilor. Dar această stare a lucrurilor, atât de favorabilă pentru voevodul nostru, nu fu de lungă durată. Manuel, împăratul din Constantinopol, ajungând în dușmănie cu Musa, chemă împotriva lui din Asia pe Mohamed, care primi invitarea, dându-i-se prilejul să încerce el aceia, ce n'a succes fraților săi: de-a restitui unitatea imperiului lui Baiazid; dar la întâia ciocnire fu bătut. Musa liniști provinciile europene, unde se ridicară împotriva-i unii dintre comandanții turci și astfel se credea deplin asigurat în domnie. Dar în Iunie 1413 Mohamed apăru din nou în Europa și atunci Musa fu părăsit de cei mai mulți dintre begii provinciali; de aceia nu îndrăzni să ia lupta, ci se retrase spre nord. Mohamed urmărindu-l puse stăpânire peste Bulgaria și Serbia. În sfârșit, la 5 Iulie 1413, armatele celor 2 frați se loviră aproape de Sofia. Musa fu învins și căută să scape cu fuga, dar înglodându-se cu calul într'o mlaștină, fu prins și executat.

Cluj / Central University Library Cluj

Unitatea împărăției lui Baiazid fu astfel restabilită.

Mohamed, fiind rețnut de afaceri în Asia n'a putut păși, îndată la început, împotriva ocrotitorului lui Musa. Până în 1415 norocosul Sultan izbuti să-și înlătore toți protivnicii.

La începutul acestui an sosi, plecând din Trapezunt, la Veneția un turc mis erios, care s'a dat drept Mustafa, fiul lui Baiazid cel căzut în lupta dela Angora. Senatul venețian, ca să se scape de el, îi dete mijloace să ajungă la Mircea, care era gata să ajute pe toți dușmanii stăpânitorului din Adrianopol.

Ajungând în Muntenia, Mustafa izbuti să atragă pe partea sa o seamă de Begi de la granița nordică și apoi trecu în Bulgaria, ca să înceapă acțiunea de detronare a lui Mohamed.

Acum în sfârșit se treziră și creștinii și înjghebară o ligă cu planul de-a da lovitură de moarte Necredincioșilor.

Împăratul bizantin, Mircea și câțiva begi încheiară cu Mustafa o alianță împotriva lui Mohamed; se aștepta și aderarea lui Sigismund, reținut deocamdată de afacerile din Occident; asemenea și a Veneției. În Asia sectarul Bedreddin, care stătu un timp la curtea lui Mircea, făcea propagandă religioasă în favorul lui Mustafa⁵⁰).

Mohamed, chemat de furtuna ce se pregătea, se întoarse grabnic în Europa, prin August 1415 și începu războiul împotriva ligei creștine.

Între aliați nu era armonie, căci Veneția urma o politică de duplicitate, lăsându-se condusă de ura față de vechiul ei dușman, împăratul Sigismund. Numai întâmplarea făcu să aibă o ciocnire pe mare cu Turcii, în care flota acestora fu zdrobită. Mustafa s'a retras odată în Muntenia, dinaintea forțelor superioare ale fratelui său, unde se pregătea, în Maiu 1416, să-l caute o flotă turcească. Dar când primi vestea victoriei venețiene, el grăbi la Constantinopol, iar de-aici trecu la Salonic. Mohamed încunjură Salonicul, dar pe urmă încheiă o învoială cu împăratul din Constantinopol ca în schimbul unui apanagiu anual de 300,000 aspri, Mustafa să fie ținut sub pază pe insula Lemnos (1417).

Acum în sfârșit sosi timpul, ca Mohamed să ceară seamă lui Mircea pentru actele de dușmănie dovedite prin sprijinirea lui Mustafa și Bedreddin, care voise să ridice lumea muzulmană împotriva lui, prin fanatizare. Și în timpul din urmă, când Mohamed asedia Salonicul, Mircea a trecut din nou Dunărea și a asediat Silistra, prădând și arzând împrejurimea.

Când Mohamed porni expediția de răzbunare împotriva Țării Românești, Mircea a rămas iarăși singur, fără nici un aliat.

Cu toate acestea Mohamed nu îndrăzni să treacă Dunărea, ca să încerce, ceea ce n'a succes nici tatălui său, de-a cuceri Țara Românească, căci el știa ce înseamnă a lua lupta cu Românii în smârcurile și pădurile șesului muntean, mai ales având de protivnic pe Mircea-cel-Bătrân.

Mohamed urmărea fața de Țara Românească o politică mai prevăzătoare, dar cu atât mai primejdioasă.

Dăm cuvântul istoricului turc Seadeddin, care relatează faptele destul de fidel, dacă facem abstracție de la stilul său bombastic.

„După ce s'a adunat oștirea neînvinsă din toate părțile, în anul 819 (1 Mart. 1416—17 Febr. 1417) trecând în Rumilia, orașul Adrianopol deveni obiect al invidiei celorlalte orașe și lăcaș al fericirii pentru sosirea îmbucurătoare a augustului domnitor. Plecând de-aici a ajuns la Dunăre. Oastea neînvinsă la porunca sultanului trecu Dunărea și năvăli în Țara Românească. Iar Sultanul clădi pe țărmul acestui râu Giurgiul, o cetate înaltă cât un munte și întări din nou fortărețele Isaccea și Ienisale. Intr'aceia achind-sii prinzând tineri „cu fața ca luna“ și fete „cu pulpe arginții“ s'au întors în tabăra Maiestății sale cu prăzi nenumărate.

Când a văzut voevodul Țării Românești, cum trebuie să ispășască pentru răscoala sa, regretând mult fapta-i necorectă și purtarea-i urită a trimis birul pe 3 ani la Sultan, prin unul dintre oamenii lui Musa Celebi, Izzetbeg, care fugise mai înainte în Țara Românească.

S'a scuzat și a cerut iertare pentru greșala sa; totodată s'a obligat la plățirea tributului anual și a făcut legământ tare, că și el va fi ascultător în șirul slujitorilor sultanului. Sultanul milostiv a aruncat vâlul uitării peste greșalele voevodului muntean și nu l-a pedepsit. Apoi și-a continuat drumul spre Ungaria și a cuprins cetatea Severinului. Ungurii necredincioși, pierzându-și, nădejdea de-a mai putea rezista, cu mare umilință cerură pace și dintre fruntașii necredincioși au trimis 3 oameni vestiți la curtea Sultanului cu daruri bogate⁵¹).

În 31 Ianuarie 1418 Mircea cel Bătrân închise ochii pentru vecie⁵²).

Mircea cel Bătrân ne apare ca unul dintre cei mai de seamă domnitori, pe care poate să ni-i arate istoria noastră mai veche.

La începutul stăpânirii lui în Muntenia avea întinderea cea mai mare, pe care a ajuns-o vre-o dată, dar timpurile în cari a domnit au fost din cale afară grele.

Puterea turcească în plină dezvoltare, în cei dintâi ani de domnie ai lui Mircea zdrobise toate statele creștine din Peninsula Balcanică.

Baiazid Ilderim, unul dintre sultanii cei mai viteji și mai războinici, cu oștirea turcească ajunsă la un înalt grad de organizare, în ultimul deceniu al veacului al XIV, stătea la Dunăre, gata să treacă fluviul de graniță și să subjuge Europa centrală.

Și tocmai atunci Ungaria, statul cel mai apropiat din nordul Dunării, care i-ar fi putut ținea calea se sbătea în ghiarele unui războiu civil interminabil, iar Polonia era gata să dea ajutor păgânilor numai să se poată împărțași din dismembrarea regatului S-tului Ștefan.

Ce s'ar fi întâmplat, dacă Mircea nu oștea de două ori opintirile lui Baiazid fulgerul în smârcurile șesului muntean ?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Suntem înclinați a crede că supunerea Ungariei de Semilună se întâmpla cu o sută de ani și mai bine, mai curând decât s'a întâmplat și atunci altcum s'ar fi croit căile istoriei și soarta civilizațiunii creștine.

Resistența de fer, pusă de Mircea în calea islamului, a dat timp Ungariei să treacă prin o grea criză și Moldovei să se dezvolte în pace, până când destinele ei au ajuns în mâinele lui Ștefan-cel Mare.

Indrăsnim chiar a afirma că rezistența lui Mircea la Dunăre a tras în cumpănă și privitor la soarta imperiului otoman prin faptul că reținând și legând aici forțele lui Baiazid, i-a făcut să nu-și poată îndrepta toate puterile împotriva lui Timur și astfel indirect a contribuit la catastrofa dela Angora.

Aici vedem noi rolul și însemnătatea lui Mircea cel Bătrân în istoria universală.

Intr'o vreme când celelalte puteri creștine interesate nu vedeau mărimea primejdiei și de aceea în loc s'o îm-

pedece, o ajutau în înaintarea ei prin nepăsare, ori chiar direct, singur Mircea a combătut-o întreagă viață cu o stăruință, care face un titlu veșnic de glorie pentru el. În toate actele sale de politică externă vedem străbătând ca un fir roșu gândul de apărare împotriva pericolului turcesc, toate legăturile sale cu statele vecine sunt făcute în vederea aceluiași scop. Personalitatea lui ni-se prezintă mare în deosebi sub două aspecte, ca războinic viteaz și diplomat isteț.

Ne umple de admirație îndrăsneala cu care ia dânsul lupta împotriva lui Baiazid, deși era singur cu mica sa țărișoară.

Am relevat înțelepciunea tactică a voevodului care îl ajută să zădărnicească două mari atacuri ale învingătorului dela Cosova, în 1394 și 1397, ajutat de avantajile ce i-le imbia solul țării sale.

Iar dibăcia lui diplomatică este recunoscută de istorie. El a izbutit să trăiască în prietenie cu toți vecinii, deși aceia se dușmăneau întru sine de moarte, dar ceia ce caracterizează privirea-i ageră de bărbat de stat e felul cum a știut să folosească elementele nemulțumite turcești pentru a slăbi puterea formidabilă a statului vecin din sudul Dunării. Izvoarele, pe cari le avem tac despre soții, cari, de sigur, l-au secundat în această uriașă luptă pentru apărarea neamului și a creștinătății, ei au coborât fără nume în mormânt. Nu cunoaștem în urmare nici opera păcii, care a fost de scurtă durată în lunga-i domnie, cu reformele interne, cari însă au fost, de sigur, asemenea importante. Cu drept cuvânt se poate da lui Mircea-cel Bătrân, și epitetul de „Mare“⁵²).

Note.

1) Anii de domnie ai celor dintâiu voievozi, până la Mircea cel Bătrân, au fost din nou stabiliți de V. Drăghiceanu în „Curtea Domnească din Argeș“. După D-Sa Basarab, întemeietorul Munteniei, ar fi domnit până în 1352, căci un grafit descoperit în zidul bisericii domnești ne spune că: în 1352, la Câmpulung, a murit marele Basarab - Voevod (p. 31). La 1343 lui Ludovic cel Mare, regelui Ungariei, *Alexandru Basarab* i-se închină și papa Clement al VI-lea la 1345 scrie mai multor voievozi, pe cari îi îndeamnă să scoată din erezie pe: „Olachi-Romani“. Hurm. I. 1.697. Intre acești voievozi e și Alexandru Basarab, dar despre bătrânul Basarab nu se pomenește nimic, ceea ce cu greu s'ar putea explica, dacă era atunci în viață, chiar presupunând că ar fi luat de coregent pe fiul său Alexandru. Astfel noua dată a morții primului voevod al Țării Românești trebuie privită ca problematică. Alexandru Basarab domnește până la 1364. Nu cunoaștem anul morții lui Vlaicu și prin urmare începutul domniei lui Radu Negru.

2) Litzica: De cine a fost ucis Dan, fratele lui Mircea?, în „Omagiu lui Maiorescu“, p. 1 și urm. Data morții lui Dan e pusă de D. Onciul, pe baza cronicelor românești, la 1386. Cfr. Onciul, Mircea cel Bătrân, p. 18, nota 10.

3) ...Dan wayvoda cum suo valido exercitu dictas tenutas Castri nostri Myhald invaserat. Hurm. I. 2, p. 331.

4) Pesty, Krassó vármegye története, III, p. 166: „gentem grandem Olachalem“.

5) Onciul, Mircea cel Bătrân, p. 8 și nota 3.

6) Iorga, Geschichte des osm. Raiches, I, p. 262.

7) Părerile istoricilor noștri sunt împărțite privitor la participarea Românilor la lupta dela Cosova. Dl. Iorga crede, în Istoria imperiului turcesc, scrisă nemțește, că

ăceastă participare nu se poate dovedi cu documente autentice. D. Onciul, în lucrarea sa despre Mircea, citată mai sus, care a fost publicată în 1918, susține că Mircea a luptat în tabăra creștinilor, la 1389, bazându-se pe mărturiile cronicarilor turci.

E adevărat că Nesri vorbește despre : Bosnieci, Franci, Români, Albanezi, Unguri, Boemi și Bulgari ca aliați ai Sârbilor, iar Seadeddin înșiră pe principii : Bosniei, Franciei, Ungariei, Țării Românești, Albaniei, Moldovei, Poloniei și Boemiei.

Vezi : Thury, Török történetirók, I, pp. 42, 110.

Dar aici e evident că istoricii turci fac confuzie între expedițiile singuratiche, întreprinse de Turci împotriva Creștinilor. Noi am aflat însă o altă dovadă despre participarea Românilor la lupta dela Cosova; anume o scrisoare a lui Baiazid, fiul și urmașul lui Murad, trimisă lui Kadi din Brussa, în care între 7 aliați amintește și pe Banul Românilor (Iflak).

V. Thury, o. c., p. 366.

8) Cfr. Onciul, o. c., nota 11. Nu e însă exclus că să se fi pierdut aceste posesiuni pentru scurtă vreme, căci o veche cronică turcească vorbește despre expediția lui Firuz beg în Țara Românească, în 1389 ori 1390. Cf. Thury, o. c., p. 16. În 1390 și 1391 însă Silistra figurează în titlatura lui Mircea.

9) Cred că fără a admite relațiuni încordate între Mircea și Sigismund, până la 1394, n'am putea înțelege alianța cu Polonia și nici alte multe evenimente, ce-au avut loc între anii 1387 — 1395. Vezi părerea contrară la Onciul, o. c., p. 10.

10) Hurm. I, 2, p. 315; Cf. Onciul, Titlul lui Mircea cel Bătrân ect., p. 213.

11) I, 2, p. 323 : „Rex Poloniae ullas brigas, neque guerras contra ...Regem Ungarie ac subditos suos moveat, nec movere incipiat quoquam, nisi prius significatis Domino nostro Mircio Voevoda, et eius consilio singulis earundem

brigarum seu guerrarum qualitatibus. eademque per ipsius Regalis serenitatis consilium fuerint approbate.

12) A magyar nemzet története (ediția milenară), v. III. p. 422.

13) Ibidem, nota 3.

14) Deosibitele păreri sunt bine rezumate în articolul, lui Litzica: „Din domnia lui Mircea“ în *Convorbiri Literare* 1901. S'a ocupat cu această chestiune: Jirecek, în *Archiv für slavische Philologie*, 14, p. 267 și urm.; Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății-Albe*, p. 66; iar mai nou în „*Istoria armatei românești*“, I, p. 97; apoi „*Cu privire la Mircea-cel-Bătrân*“ în *Convorbiri Literare*, 1901, p. 473. Onciul, *Titlul lui Mircea-cel-Bătrân*, în *Convorbiri Literare*, 1903, p. 215; Xenopol, *Istoria Românilor*, III, p. 104; Dr. I. Karácsonyi, *A magyarok és románok második közös harca a törökök ellen*, în *Cultura*, a. I, No. 1 p. 12 și urm.

Izvoarele se pot cuprinde în 5 grupe: 1) analele sârbești, 2) cronică bulgărească, 3) istoricii bizantini, 4) istoricii turci și 5) documentele ungurești. Pentru evenimentele din 1394 nu avem acte din cancelaria ungurească, ci numai privitor la întâmplările din 1395 și anii următori. Punctul de razim însă în stabilirea faptelor și a cronologiei ni-l dau aceste documente ungare.

15) Vezi întreagă bibliografia la Onciul, *Mircea cel Bătrân*, nota 16.

16) Toți istoricii noștri, afară de Xenopol, urmează pe Jirecek, cel mai profund cunoscător al istoriei popoarelor balcanice, care pe baza unei cronice bulgărești, a susținut că Mircea, după ciocnirea dela Argeș a fugit, trecând munții în Ardeal, iar Baiazid a pus în locu-i pe Vlad. O analiză temeinică a izvoarelor ungurești însă ni conduce la alte concluzii.

Întâiu de toate textul alianței dela 5 Martie 1395, dintre Mircea și Sigismund nu îngăduie interpretarea că voevodul român își pierduse atunci tronul și căuta acum să-l recâștige cu ajutorul Ungurilor.

Dacă ar fi fost vorbă despre reintronarea lui Mircea,

cum ne-am putea explica condiția aceia a tratatului că voevodul nu e obligat să meargă în persoană la luptă împotriva Turcilor, numai dacă merge și regele însuși? Se spune apoi că într'o eventuală expediție contra Necredincioșilor, Mircea va pune la dispoziția armatelor regale proviziunile necesare, dându-le trecere liberă prin țara, cetățile, ținuturile și — ceia ce e semnificativ — prin porturile stăpânite de el. Mircea va da tot sprijinul său craiului și în ținuturile de lângă Dunăre, asemenea și pe Dunăre, trimițând proviziuni pe fluviu (Hurm. I, 2, p. 360: ...ut pote videlicet prope Danubium. per loca eidem nostro dominio et Danubio convicina, ...teneamur et debeamus victualia super Danubio mittere).

Nici într'un act regesc, în legătură cu aceste evenimente nu se pomenește despre înlocuirea lui Mircea prin Vlad.

17) Hurm. I, 2, p. 431. „Preterea, dum nefandissimus Crucis Christi, imo totius Orthodoxae fidei, hostis et persecutor, Bajzath, Dominus Turcorum, capitalis nostrae Maiestatis aemulus cum valido ipsorum exercitu Turcorum et aliarum barbarum nationum caterva fulcitus, partes nostras Transalpinas hostiliter subintrasset, eadem fere in maiori parte devastando et depopulando, castrum nostrum minoris Nicopolis, a Merche Waivoda, familiari nostro vi obtinisset et eodem gentem suam pro conservando reliquisset...”

Aproape același lucru spune și Phrantzes, istoricul bizantin: „Baiazid face o expediție contra lui Mircea, domnul Valachiei, și după ce a pustiit mai mult, apoi a ieșit Mircea la luptă fățișă într'un loc greu; iar Sultanul echivând dificultatea locului, a plecat părăsind lupta. În urmă venind la ieșelegere, a făgăduit în fine Mircea să-i dea tribut și au făcut pace”. Cf. Litzica, art. citat, p. 60—61. Aș fi inclinat să cred că știrea cronicarilor turci despre plățirea unui tribut din partea lui Mircea, este adevărată. Un act al lui Sigismunt zice: „Merch ..waivoda... qui per ipsos Turcos oppressus exsiterat” (Hurm. I, 2, p. 460).

18) Litizica, *Ibidem*.

19) A magyar nemzet tört. III, p. 433.

20) Părerile istoricilor români sunt cunoscute. Eminentul istoric maghiar, canonicul Ioan Karácsonyi dă acum de curând o nouă expunere a expediției din 1395. D-sa cunoaște foarte bine materialul documentar unguresc; cu toate acestea comite, după părerea noastră, câteva greșeli.

Susține că expediția a avut două părți.

Întâi: regele Sigismund, îndată după încheierea alianței cu Mircea trimite în contra Turcilor pe Stefan Losonczy și Francisc Bebek. Aceștia se lovesc cu inamicul, dar sunt bătuti și Losonczy cade în lupta. La această întâmplare s'ar raporta un loc din Thuroczy (IV, c. 17). căruia noi însă îi dăm altă interpretare. După aceasta ar fi urmat expediția lui Sigismund, așa, cum e cunoscută și istoricilor noștri. Cf. Cultura, I. c.

21) Urkb, III, p. 149.

22) *Ibidem*, p. 152. Cluj / Central University Library Cluj

23) *Ibidem*, p. 153. Aici e locul să rectificăm o eroare, care se menține încă în istoriografia noastră și care încurcă cronologia evenimentelor din 1395. (Cf. Onciul, Mircea cel Bătrân, nota 19). Toți istoricii noștri au primit ca exactă știrea cronicarului polon Dlugoss că Maria, regina lui Sigismund, a murit la 17 Maiu 1395. D-l I. Karácsonyi însă a dovedit, în Századok, a. 1907, (p. 462.) că Dlugoss a greșit data. E constatat că Sigismund n'a fost la înmormântarea soției sale, fiindcă atunci era la Nicopolea încă. În locul său a trimis pe Ioan Kanizsai mitropolitul, Dacă Maria ar fi murit în 17 Maiu, Sigismund ar fi fost de față, căci în 8 și 31 Maiu petrecea tot în Buda, cum arată diplomele lui. (Fejér, Cod. Dipl., X, 2, 393 — 394.)

Cum văzurăm, numai în 21 Iunie era la Brașov, „coborînd“ spre câmpul de luptă. („in descensu campestri“). Astfel ajunge la concluzia, că regina n'a murit înainte de 27 Iunie 1395.

24) Hurm. I 2., p. 460.

25) D-l Karácsonyi, în articolul citat crede că poate explica această falsificare prin ruperea relațiilor dintre voevod și craiu, fiindcă în acest an întâlnim pe Pipo de Ozora ca ban al Severinului (în 1408, când a fost redactat documentul). Avem însă indicii că în acest an Sigismund era în relații de prietenie cu Mircea, căci făcea planuri de-a întemeia o ligă împotriva Turcilor. Co.ăbiile venețiene aveau să transporte trupele aliate la Galipoli dela Chilia românească (Iorga, *Gesch. des osm. R.* I, p. 299). Cf. *Cultura* I, 1, p. 16. De altcum D-l Karácsonyi mai greșește apoi, când transpune lupta la dealul Posata, pe drumul ce duce dela Orșova spre Caransebeș lângă pasul Beregova. De unde putea să răsară o armată românească în aceste părți, având fortificații înainte pregătite ?

26) Onciu!, Mircea cel Bătrân, nota 18.

27) Vezi anexa!

28) Pesty-Ortvay : Oklevelek Temesvármegye Történetéhez, p. 245.

29) Urhb. III, p. 165.

30) Dăm traducerea lui Șincai după *Istorică critică* a lui Hașdău, p. 73.

31) *A magyar nemzet története*, III, p. 429.

32) Iorga, *Gesch. des osm. R.* I, p. 393.

33) *Értekezések a tört. tudományok köréből*, IV, p. 99.

34) Cf. Onciul, Mircea cel Bătrân, notele 21 și 22.

35) *Értekezések etc.* p. 101.

36) Hașdău (în *Istorică critică*,) a exprimat mai întâiu părerea că acest Vlad e identic cu Vlad Dracul, fiul lui Mircea și domnitor al Munteniei la 1435. La el s'ar raporta acel act al lui Sigismund, care vorbește de Layco, fiul lui Mircea, crescut la curtea regală, care voia să fugă cu insoțitorii săi în Polonia, dar fu ajuns la hotarul țării și, după o luptă îndârjită, prins și adus îndărăpt. Această identificare nu pare de loc probabilă, căci rivalul lui Mircea era la 1397 om în vârstă, cu copii. Cf. și Pesty, *A szörényi bántság története*, I, p. 36.

37). Cf. N. Iorga, în *Conv. Lit.* (1901), p. 473.

38) După Litzica, Conv. Lit., 1901, p. 366.

39) Zichy okmánytár, V, p. 37.

40) Katona, Hist. Crit. X, p. 425.

41) Spune Sigismund în aceeași scrisoare către Ioan Pásztai, judele țării, la 13 Mart 1399.

42) Toate acestea au avut loc înainte de 13 Martie 1399, data scrisorii citate de atâtea ori, pe care o reproducem în anexă, după originalul aflător în arhiva muzeului național din Budapesta.

43) Iorga, Gesch. des rum. V. I, p. 191.

44) Acte și fragmente, III, 1, p. 4.

45) Conv. Lit., 1901, p. 475.

46) Nu credem verosimilă o capitulațiune a lui Mircea, admisă de D. Onciul, între 1400 — 1413.

Baiazid, chemat de pericolul din Asia, încă în 1400 a început să-și concentreze acolo forțele, abandonând planul expediției în contra lui Mircea, pe care îl vedem pregătindu-l în 1399. Nu vedem ce l-ar fi îndemnat pe Mircea să se închine Turcilor atunci, când ei nu mai erau în situația să-l atace cu toate forțele. Iar izvoarele sunt contradictorii

Cfr. Onciul, Mircea-cel-Bătrân, nota 30.

47) H. I., p. 824.

48) Iorga, Gesch. des rum. V. I, p. 299.

49) Idem, Studii ist., p. 71.

50) Imprejurările turcești după N. Iorga, Gesch. des osm. Reiches și Studii istorice asupra Chilie și C. A.

51) Thury, Török történetirók, I, p. 122—3.

Chalkondyles vorbește despre o expediție turcească împotriva lui Mircea la începutul domniei lui Mohamed (Cf. Onciul, Mircea cel Bătrân, nota 32.) Nu e probabil însă, că sultanul să fi căutat a pedepsi pe dușmanul de la nordul Dunării înainte de a-și consolida stăpânirea în provinciile din Europa și — cum am amintit — în Asia.

Relațiunea lui Seadeddin, că supunerea lui Mircea, avu loc în 1416 ori 1417, pare mai apropiată de adevăr (Cf. și N. Iorga, Gesichte des osmanisehen Reiches, v, I passim).

52) Era tipărită coala întâiu din această broșură, când mi-a ajuns în mâini cea mai nouă lucrare, care cuprinde istoria lui Mircea cel Bătrân: „Principatele române și politică orientală a împăratului Sigismund“, de Dl I, Minea, profesor la universitatea din Iași.

Asupra celor scrise nu mai pot reveni aici.

Țin însă să constat că în cartea Dlui Minea, cu o foarte bogată informație, se află unele interpretări, despre cari credeam că eu le fac pentru întâia oară în această lucrare. Dacă întâietatea revine Dlui Minea, îmi rămâne mângăierea, că această întâlnire poate fi socotită ca o dovadă mai mult că rezultatele sunt corecte.

Sunt însă și multe deosebiri, mai ales ce privește evenimentele din 1394-5, pe cari voi încerca să le discut aiurea amănunțit.

Deocamdată relevez numai faptul că D Sa a utilizat Istoria Ungariei, ediția milenară (tom III), unde e menționată scrisoarea, din 13 Martie 1399, a regelui Sigismund, către Ioan Pásztai. După cât se vede însă, nici D-Sa n'a avut prilejul să cunoască în original acest prețios document, necunoscut istoricilor noștri. Publicarea lui în întregime, după originalul aflător în arhiva muzeului național din Budapesta, în anexa ce urmează, o aflu necesară și după cunoaterea cărții D-lui Minea.

Anexă.

**Fideli suo comiti Iohanni filio Dominici de Paztoch
pridem iudici curie nostre nobis sincere dilecto.**

Sigismundus Dei gratia Rex Hungarie, etc. Fidelis noster dilecte! Heri recepimus litteras fidelis nostri dilecti Magnifici viri Domini *Merche Woyvode Transalpini* datas iuxta Parvam Nicopolim iam sexta decima die transacta, continentis, quod Bayzat Turchorum Dominus cum maximo exercitu in civitate Adrianapolis sit personaliter citra mare, unde faciliter posset in diebus quinque usque ad Danubium provenire, propter quod dictus *Merche* fidelis noster timens de furore tanti exercitus, instanter nostre supplicat majestati quatenus omnibus postpositis nos conferre sine mora debeamus personaliter ad illas partes et suam impotentiam adjuvare ita, quod ipsum sicuti alias fecimus non derelinquamus et propter nostras dilationes atque moras sine ullo nostro auxilio conteratur, ipse enim totis viribus suis se preparat ad insurgendum contra Turkos et eorum potentia (?) obviando dum modo tamen videat, quod nos etiam sibi dare auxilium properemus, alioquin quia ipse solus tanto exercitu resistere minime posse opporretet eum preter mentem suam de remedio cogitare. His itaque consideratis valde doluimus, quod in medio presentis quadragesime nequivimus, sicuti proposueramus vobiscum congregationem habere, nec etiam possumus ad proximum pascha sicut noviter vestre fidelitati scripsimus brevitate temporis prohibente, quia hoc modo maturius et consultius una vobiscum disponere et ordinare potuissemus de hijs que necessaria et opportuna forent ad ipsorum potentie Turcorum resistendum.

Doluimus etiam non modicum, quod cum serenissimo domino fratre nostro Romanorum rege illustribusque marchionibus paternis nostris Moravie ad colloquium venire non potuimus cum quibus etiam multa pro utilitate et commodi regni nostri disponere et concludere procul dubio sperabamus, verum cum temporis brevitatis nimis nos urgeat, aliud facere posse non videmus, nisi ipsi personaliter quantoties possimus versus partes illas iter nostrum dirigamus, nec mirari debetis aut quidquam nobis imputare, sicuti alias fecistis, si vos procedimus, quia in litteris ipsius Merche aperte cernimus et videmus, nisi sibi celeriter de opportuno auxilio provideamus, nosque apinquamus versus illas partes, dubitandum nimis est et timendum, quod Olachy videntes sese nostro auxilio destitutis in fidem non permaneant, ita nec constantes existant, sed Turchorum jugo brevi tempore submittantur. Quod si accideret, quod pius (?) Deus avertat, non est vobis incognitum, in quantum (?) postea periculo et discrimine existeret regnum nostrum, nec tarditate opus est sicuti alias factum fuit, videlicet tempore Stephani Bani de Losonch, quo nos oportuit trina vice stipendia dare antequam potuissemus omnem exercitum congregare et tandem antequam ex toto fuerit congregatus, ipse Stephanus cum suis hominibus armigeris propter tarditatem et negligentiam aliorum seque debentium Turchorum gladio (sic! In loc de gladio) perierunt.

(1395) **Tunc quoque Wolachia perdita et Danubius in potestatem hostium redactus**, similiter anno (1398) proxime preterito dum fama esset Turcus (!) ipsas (!) ad Volachiam venturum, apinquavimus ad illas partes personaliter, ut Volachys auxilium debitum preberemus. Sed tamen paucissimi licet omnes ammoniti fuerint ut manifestum est omnibus, nostram secuti sunt majestatem, propter quod bene scitis, quanta mala et pericula, si ipsi Turchi tunc venissent, et persone nostre et toti regno accedere potuissent. Qua propter non hostium celeritas omnem nostram dilationem... cludat (?) omnesque subripiat in diçias

(?) omnino volumus et fidelitati vestre sub edicto regio firmissime precipiando mandamus, quatenus mox acceptis presentibus postpositis quibuscunque aliis negotiis iter vestrum post nos versus Varadium, quo nunc presentialiter tendimus, celeriter dirigatis, non expectando gentem vestram aut victualia, aut quidquam aliud cum persona vestro subito veniatis et de gente, victualibus et aliis necessariis statim ordinatis et disponatis, quod celeriter vos sequamur nam communitates et populi nunquam movebuntur ad nos sequendo, nisi primo videant barones antecedere, verum quia de vobis nihil prorsus dubitamus, quoniam sicuti scribimus facere debeat, rogamus, ut festinetis ad hoc ut una vobiscum et cum aliis baronibus quibus similiter literas dirigimus, consulere, disponere et providere possimus de remediis oportunis. Nam istud negotium maxime eget bono consilio et utinam cum vestro consilio talis dispositio fieri possit, quod nobis et regno prospere succedat et etiam ut alii ex nobis suprimentes (*ros*) ex...ulum citius et celerius nos sequantur. Nos enim pro defensione regni nostri regnicolarumque nostrorum utique et personam et vires nostras quascunque exponere valuimus toto posse.

Datum in Dominica Ramis palmarum anno Dni millesimo CCC-mo nonagesimo nono.

(Documentul e scris pe hârtie, sigil în opt colțuri imprimat în ceară roșie, arhiva muzeului național din Budapesta: „Illésházy iratok”).

CUPRINSUL.

	<u>pag.</u>
Inceputul domniei lui Mircea (1387 — 1394)	3
Luptele cu Turcii (1394 — 1402)	10
Lupta dela Nicopole (1396).	16
După căderea lui Baiazid (1402 — 1419).	24
Note.	33
Anexă.	41